

Preek online kerkdienst 7 februari 2021 – Ilse Swart

1 Korintiërs 9: 16-23

Heb je ooit het gevoel gehad dat je heel erg je best moest doen om ergens bij te horen? Dat je jezelf moest bewijzen? Misschien herken je het wel van toen je voor het eerst naar de middelbare school ging of aan je job begon. Of toen je in een nieuwe vereniging kwam of voor het eerst op bezoek ging bij je aanstaande schoonfamilie.

Vroeg of laat maken we het allemaal mee. Omdat we andere mensen nodig hebben, snakken we ernaar om ergens bij te horen, om het gevoel te hebben dat we gezien en gehoord worden. Zeker in deze tijd is dat steeds vaker pijnlijk duidelijk.

En de groepen waar we bij horen, zijn omgeven door hoge muren, daar is het zagezegd 'veilig'. Denk maar aan de situatie in de wereld. Hoe in de Verenigde Staten Republikeinen en Democraten hun muren zo hoog hebben opgetrokken dat er geen plek meer is voor toenadering, voor begrip of samenwerking. Maar ook dichterbij merken we dit soort verharding. Politieke partijen die vooral tegen elkaar werken in plaats van met elkaar. Of hoe nationalisme muren bouwt om de vreemdeling in nood buiten te houden.

De verdeling in de wereld neemt toe en groepen komen steeds vaker tegenover elkaar te staan. Soms doordat we denken dat we beter zijn dan de ander, maar vaker vanuit een angst voor de onbekende ander. En misschien herken je, net als ik, ook wel het veilige gevoel van een groep mensen waarin je jezelf herkent, waar je je thuis voelt, dat veilige gevoel van erbij te horen.

De tekst van deze morgen gaat recht tegen die verdeeldheid en gebrokenheid in. Paulus laat in zijn brief zien hoe het verhaal van Jezus, het evangelie, het tegenovergestelde verkondigt. Die verdeeldheid en groepsvorming was namelijk ook het geval in de gemeente van Korinthe, aan wie Paulus de brief schrijft waar we net een stukje uit hebben gelezen.

Korinthe was immers een stad vol mensen die ambitieus waren.

Als kinderen van voormalig slaven en militairen, wilden ze iets van hun leven maken. Ze hadden er alles voor over om de top te bereiken, om succesvol te worden en geld te verdienen. Je moet tenslotte toch voor jezelf kiezen, anders geraak je nergens?

Juist daarom werd er onderscheid gemaakt tussen arm en rijk.

De armen deden blijkbaar iets minder hun best, er werd op hen neer gekeken door de rijken. Korinthe was ook een stad met veel verschillende groepen mensen, en zoals het vaak gaat, vond iedere groep van zichzelf dat ze beter was dan de ander. Zo was het ook tussen de Joden en de niet-joden, de heidenen. De Joden leefden flink volgens de wet die God in het Oude Testament had gegeven, terwijl de heidenen dat niet deden. En ook daar ontstond een competitie, wie was er beter dan de ander?

Uit de brief aan de Korintiërs blijkt dat dit competitieve gedrag ook de kerk was binnengedrongen. Mensen maakten onderscheid, vonden zichzelf als Jood of heiden beter dan de ander. Met andere woorden: ze gingen groepjes maken die zich onderling met elkaar gingen vergelijken. Je zou kunnen zeggen dat Paulus in deze brief de christenen in Korinthe eraan herinnert aan wat ze nu eigenlijk geloven, aan wat dat goede nieuws van Jezus ook alweer was. En dat doet hij heel mooi in dit stukje.

In het begin van het gedeelte dat we zojuist lazen, zegt Paulus dat het evangelie voor hem niet iets is waar hij succesvol mee wil worden. Hij wil er niet rijker van worden, en hij gebruikt het evangelie ook niet om aan de top te komen of er zelf beter van te worden.

Hij gaat zelfs nog een stuk verder en zegt, tegen die gemeente met veel voormalige slaven, dat hij 'slaaf' van het evangelie is geworden. In die tijd betekende 'slaaf zijn' dat je leven in dienst stond van je meester. Dat was zelfs niet altijd negatief. Slaven waren verzekerd van onderdak en onderhoud. Wel waren ze hun meester gehoorzaam en waar ze kwamen, herkende men hen aan hun meester.

Wanneer Paulus dus zegt dat hij 'slaaf' is van Christus, betekent dat dat Jezus de enige is aan wie hij iets is verschuldigd. Daarmee is hij niemand anders iets verschuldigd, geen geld, geen eer, geen verborgen agenda's. Daarmee is hij bij geen enkele groep aangesloten, niet bij Joden, heidenen, belangrijke mensen, rijken of wie dan ook.

Hij is alleen Jezus iets verschuldigd, en dat is: leven naar Zijn voorbeeld.

En dat leven, het leven van het evangelie, gaat precies in tegen dat idee dat we altijd maar beter moeten worden, ons best moeten doen erbij te horen.

Het evangelie of, zoals Paulus dat noemt, 'in Christus zijn', zet al die sociale normen en omgangsvormen helemaal op zijn kop!

Paulus schrijft: 'Ik word als een Jood voor de Joden, en voor de heidenen word ik als een heiden.'

Dat heeft alles te maken met het evangelie dat hij preekt en leeft, een evangelie dat zo anders is dan hoe het er in Korinthe aan toe gaat. Een evangelie dat zo anders is dan hoe het er bij ons aan toegaat. Het tegenovergestelde van het idee dat je altijd boven de rest uit moet stijgen, altijd beter, altijd meer, ook als dat gaat ten koste van de ander of van de wereld waar we in leven.

Dit evangelie komt letterlijk naar ons toe. Precies op de plek waar wij zijn. En Paulus, door te worden als de ander, een Jood voor de Joden en een heiden voor de heidenen, doet precies datzelfde.

Hij kan dat doen omdat hij weet dat hij, als volger van Jezus, maar bij één belangrijke groep hoort: bij de groep van Jezus.

En in de groep van Jezus is genoeg ruimte voor iedereen, dus hij kan zich helemaal aanpassen aan Joden, heidenen, zwakken en wie hij ook maar tegenkomt.

Hij hoeft alleen aan Jezus verantwoording af te leggen.

En dat is precies wat hij doet als hij zegt: "Voor de Joden word ik als Jood, en voor de heidenen als een heiden." Hij gaat naar mensen toe zoals ze zijn. Net zoals zijn voorbeeld Jezus dat deed. Ook Jezus kwam naar de mensen, precies zoals ze waren. Hij werd mens onder de mensen, zodat God voor ons bereikbaar werd. God werd tastbaar doordat Hijzelf naar ons toekwam.

Het evangelie, het verhaal van Jezus, gaat ten diepste over iemand, over Jezus, die zich aanpaste aan ons, mensen. Die werd zoals jij en ik. Hij werd helemaal zoals ons, leefde als ons, kende onze pijn, ons verdriet, en onze bezorgdheden. Die Jezus is het voorbeeld voor Paulus, daar wil hij naar leven.

Dat verhaal moet de leidraad worden voor de kerk in Korinthe, niet het egoïsme, de prestatiedrang, het onderscheiden. Het verhaal van een man die alles over had voor zijn naaste, die mensen vertelde dat het belangrijkste dat je kan doen is: van God houden en van je naasten evenveel als van jezelf. Als de kerk er zo uit zou zien, schrijft Paulus, dan komt de hemel een stukje dichterbij. Net als Paulus zijn wij, als volgers van Jezus, ook geroepen om Jezus na te leven. Te leven naar het evangelie. Dat betekent dat ook wij geroepen worden om te worden als die ander. Als een arme voor de armen, als een migrant voor de migranten. Dat we naar mensen toekomen waar zij zijn, hen de ruimte bieden zichzelf te zijn en te blijven. Het betekent dat we ons in de schoenen van een ander moeten durven verplaatsen, dat we echt moeten leren luisteren naar elkaar.

Zodat het evangelie, de liefde en de genade van Jezus doordringt tot de plekken waar die het meest nodig zijn. Gods liefde kent namelijk geen grenzen,

Zijn liefde houdt niet op bij Joden of heidenen, bij moslims, homo's, of migranten. Gods genade is er voor iedereen, zonder onderscheid. En dat is misschien ook wel de meest absurde boodschap van het evangelie: dat een straatarme vrouw even welkom is aan het avondmaal als de rijke zakenman. Dat ze allebei aangenomen zijn als kinderen van God. Allemaal even geliefd. Dat er niets is wat we kunnen of moeten doen om die liefde te verdienen. Die liefde *is* er gewoon, voor jou en voor de ander.

Die liefde kunnen wij ook in de wereld brengen door slaaf te worden van die liefde. Dat betekent dat we onszelf opgeven en diep in de ogen van de ander durven kijken. Onze vooroordelen, onze haat, ons onbegrip links laten liggen en even worden als die ander. Zodat we met Paulus de altijd grotere liefde van God kunnen zien, die liefde die zelfs uitgaat naar wie wij helemaal niet leuk vinden.

Misschien is dat wel mooi, maar is er eigenlijk nog wel plek voor mezelf dan? Ik kan me toch niet alleen maar aanpassen aan die ander? Straks verlies ik mezelf nog! Sterker nog, ik voel me al zo onzeker, ik vind het al lastig om helemaal mezelf te zijn...

Het erbij horen, ik noemde het al eerder, heeft nog een andere bijwerking. Namelijk dat we er alles aan willen doen om erbij te horen. En de druk die we daarmee onszelf, maar onbewust ook de ander opleggen, is heel hoog. We worden perfectionistisch naar onszelf toe en vragen ons af of we er wel bij mogen horen. Een gevoel dat ik in ieder geval ken. De onzekerheid en angst om er te zijn, om ruimte in te nemen. En dat is precies waar Paulus het ook over heeft. Juist door er voor die ander te zijn, door je muren neer te halen voor de ander, ontstaat er ruimte voor jezelf. Door te worden als Jood voor de Joden, heiden voor de heiden, ontdek je de vrijheid en ongekende ruimte van Jezus voor iedereen. En leren we dat als er plek is om je vijanden lief te hebben, er ook een plek is voor jou!

En hoe de wereld je ook doet geloven dat je er pas toe doet als je bij de juiste groep hoort, een goede baan hebt of veel geld, het goede karakter of het juiste gewicht en er goed uit ziet ... bij God ben jij gewoon genoeg. Precies zoals je bent, met je prachtige kanten en je schaduwkanten. Net zoals het prachtige schilderij 'De Terugkeer van de Verloren Zoon' van Rembrandt laat zien. God komt naar jou toegerend, hoe vies, arm, hongerig of zwak je ook bent.

En die eeuwige omhelzing houdt je vast, altijd, ook als je je niet goed voelt, ook als je woedend bent of als je rouwt, ook als je dankbaar bent of je alleen voelt, met al je afleiding en zorgen. Die omhelzing blijft, voor en nadat je van alles hebt gedaan. En vanuit die omhelzing kunnen wij ook anderen omhelzen... Als zelfs Joden, heidenen, slaven, meesters, mannen en vrouwen uit de eerste eeuw elkaars gelijken worden door Jezus, dan is er ook plek voor alle mensen vandaag. Dan is er ook plek voor jou en voor mij. Met al onze gebreken, gevoelens van angst, schaamte, ontevredenheid, woede, ook dan mag je bij Jezus komen. Sterker nog Jezus: komt naar jou en wil zich verplaatsen in jouw gevoel, in jouw pijn.

Paulus volgt die Jezus en maakt ruimte voor mensen om helemaal zichzelf te blijven. Of ze nu jood zijn of heiden, ze mogen dat gewoon blijven, maar tegelijkertijd worden ze ten diepste met elkaar verbonden door Jezus.

Dit gaan we misschien pas echt zien als we zelf ook worden als die ander. Want als we kunnen ontdekken dat God van onze vijanden houdt, misschien gaan we dan zelfs ontdekken en geloven dat God ook onophoudelijk veel van ons houdt. Gevangen in een eeuwigdurende omhelzing van God, die onze zorgen, angsten, boosheid, twijfel allemaal omarmt. Niet vanwege die zorgen, maar vanwege ons. Vanwege jou. Hij kent je, want God werd mens onder de mensen zodat Hij jou kon kennen.

Paulus, juist doordat hij zich voor iedereen wil aanpassen, bevrijdt ons van onszelf.

Laat de vrijheid zien die Jezus ons bracht. Vrij van de groepen en verwachtingen die we onszelf hebben opgelegd. Of je nu een Jood of heiden bent, nationalist of liberaal, zwart of wit, vrouw of man, je mag er allemaal zijn, maar geen van die dingen maken ons meer of minder dan de ander.

Voor Paulus betekent Jezus volgen een nieuwe identiteit. Een identiteit waarin de onderlinge verschillen en ons vergelijken met de ander geen reden meer zijn tot vervreemding.

Paulus, doorheen al zijn brieven, zegt eigenlijk: je hoeft niet te streven, alles te doen om ergens bij te horen. Jezus komt toch naar jou toe. En alles wat je wel of niet bereikt hebt, waar je wel of niet bij hoort, dat bepaalt niet of jij wel of niet geliefd bent. Door Jezus zijn we bevrijd van het idee dat we in een bepaald stramien, in een bepaald hokje moeten passen. Wie je ook bent, wat je geschiedenis ook is, je hoort erbij! En dat is wat Paulus bedoelt met de vrijheid die het evangelie hem geeft: de vrijheid van Jezus. Hij wil van die Jezus wel slaaf zijn, want dat betekent zijn vrijheid. Een vrijheid om over de muren en de hokjes die we voor onszelf en de ander hebben gemaakt heen te kijken.

Zo ziet Paulus ook de kerk: als een plek waar mensen, door Jezus, over muren heen kijken. Waar mensen om elkaar geven wie ze ook zijn en wat ze ook bereikt hebben. Want als dienaar van het evangelie zijn we pas echt vrij om helemaal onszelf te zijn.

Kunnen we er met elkaar voor zorgen dat de Kerk zo'n groep van mensen wordt?

Niet een groep die net als de rest van de wereld verdeeldheid en onrust zaait. Maar groepen van mensen die zich, net als Jezus en Paulus, willen verplaatsen in elkaar en van je houden precies zoals je bent.

Rowan Williams schrijft over de kerk dat het een plek moet zijn van wederkerige liefde, en als dat gebeurt, ontstaat er een stukje hemel op aarde. Die plekken kunnen alleen ontstaan als we daar allemaal ons steentje aan bijdragen. Je geliefd weten en zelf liefhebben. Die twee kunnen niet zonder elkaar. We hebben elkaar nodig om lief te hebben en geliefd te zijn. Te zien en gezien te worden. Te horen en gehoord worden. Te worden als de ander en toch helemaal vrij om jezelf te zijn.

Want wie je ook bent, of je nu rijk bent of arm, of je nu van alles kunt of het gevoel hebt dat je niets waard bent, we zijn allemaal één, één in Christus. Amen.